

KALKOWSKA

Nakładem wydawnictwa Fundacja Terytoria Książki ukazała się monografia twórczości Eleonory Kalkowskiej będąca pierwszą próbą zbadania całokształtu dorobku literackiego tej pisarki.

Kalkowska funkcjonowała do tej pory jako autorka niemieckojęzycznych sztuk z nurtu Zeittheater powstających w Berlinie na przełomie lat dwudziestych i trzydziestych, twórczyni takich niemieckojęzycznych dramatów interwencyjnych jak *Sprawa Jakubowskiego* czy *Doniesienia drobne*.

Dramaty polityczne, bieżące, „teatr dziennikarski” po upływie lat tracą swoją moc. Nie oddziałują tak jak w czasach sobie współczesnych, kiedy odnosiły sukces. Tak było również z odbiorem twórczości Kalkowskiej. Pisarka zaszufładowana została w kategorii interwencyjności. Wpływ na jej ograniczoną recepcję miała również jej skomplikowana przynależność narodowa, która uniemożliwiała usytuowanie jej w jakimś konkretnym kręgu kulturowym. Kalkowska była bowiem pisarką z pogranicza kultur i języków i nie mieściła się w narodowym paradygmacie.

Moim celem z jednej strony jest umiejscowienie twórczości Kalkowskiej na mapie ponadnarodowych kontekstów i konstelacji, w świetle których jej dzieło stanowi ważne, choć zapoznane, ogniwo modernistycznej produkcji.

Z drugiej strony chcę pokazać, w jaki sposób niejednoznaczna przynależność narodowo-kulturowa Kalkowskiej interferowała z recepcją jej twórczości, a także ukształtowała jej sposób funkcjonowania w dyskursie historycznoliterackim – deklaruje autorka książki Anna Dżabagina we wprowadzeniu do tomu.

Ogromną rolę w dbaniu o spuściznę literacką Kalkowskiej odegrała Elida Maria Szarota – córka pisarki, wybitna germanistka i romanistka, która zadbała o to, żeby jej dorobek nie został zapomniany. Dzięki niej udało się odnaleźć większość manuskryptów i zrekonstruować archiwum matki. Znaczna część dorobku Kalkowskiej została zniszczona w czasie powstania warszawskiego. Po wojnie Szarota rozpoczęła proces poszukiwania rozproszonych po całej Europie maszynopisów Kalkowskiej. Swoją pracę na rzecz zebrania spuścizny matki badaczka kontynuowała do końca życia. Po jej śmierci rolę strażnika twórczości Eleonory Kalkowskiej przejął syn Szaroty – historyk Tomasz Szarota.

Rok 2005 okazał się przełomowy dla recepcji twórczości Eleonory Kalkowskiej w Polsce. Ukazały się wówczas *Polsko-niemieckie wrażenia w kręgu kultury 1919-1939* Bogusława Drewniaka, znalazł się w nich rozdział poświęcony *Sprawie Jakubowskiego*. Zaś Jagoda Hernik Spalińska poświęciła sztuce artykuł w „Dialogu”. Za jej sprawą wydano również dwa dramaty Kalkowskiej: *Sprawę Jakubowskiego* oraz *Doniesienia drobne* – opatrzone obszernym wstępem badaczki. W 2006 roku na łamach „Zeszytów Literackich” ukazał się krótki szkic poświęcony pisarce.

Jedną z inspiracji metodologicznych Anny Dżabaginy jest geopoetyka. Reorientacja od przestrzeni ogólnej do przestrzeni geograficznej. Badaczka zastanawia się, jak geografia wpływa na produkcję literacką. Co konkretna lokalizacja miała artystce do zaoferowania. Pochyla się nad koncepcją kosmopolityzmu dużych metropolii – Paryża, Berlina, Londynu, ich

modernizmu transnarodowego – przekraczającego narodowy paradygmat i zastanawia się, jak funkcjonowanie w tych obszarach wpływało na twórczość literacką Kalkowskiej. Inną metodą badawczą, do której odwołuje się autorka, jest perspektywa feministyczna. Nie tyle jako instrumentarium, lecz jako metoda spojrzenia na recepcję dorobku Kalkowskiej z perspektywy faktu, że twórczość kobiet była długo lekceważona w badaniach nad literaturą.

Publikacja składa się z trzech części. Część pierwsza, *Migracje*, dotyczy dobrowolnego przemieszczania i nomadyzmu Kalkowskiej, która poszukiwała swojego miejsca w świecie i na mapie literackiej Europy. Część druga, *Przestrzeń*, zajmuje się biografią autorki. Część trzecia, *Exodus*, dotyczy okresu jej uchodźstwa.

Anna Dżabagina *Kalkowska. Biogeografia*, Fundacja Terytoria Książki, Gdańsk 2020.